- Kitt Boel,
  aut. Psykolog
- Speciale i neuropsykiatriske udviklingshandicap,
- Medstifter af **LDS**

Downs syndrom og Autisme, ADHD og Udadreagerende adfærd

- Tour de force med 4 oplæg I et
- Statistik og tendenser -
- ikke
- personkarakteristikker

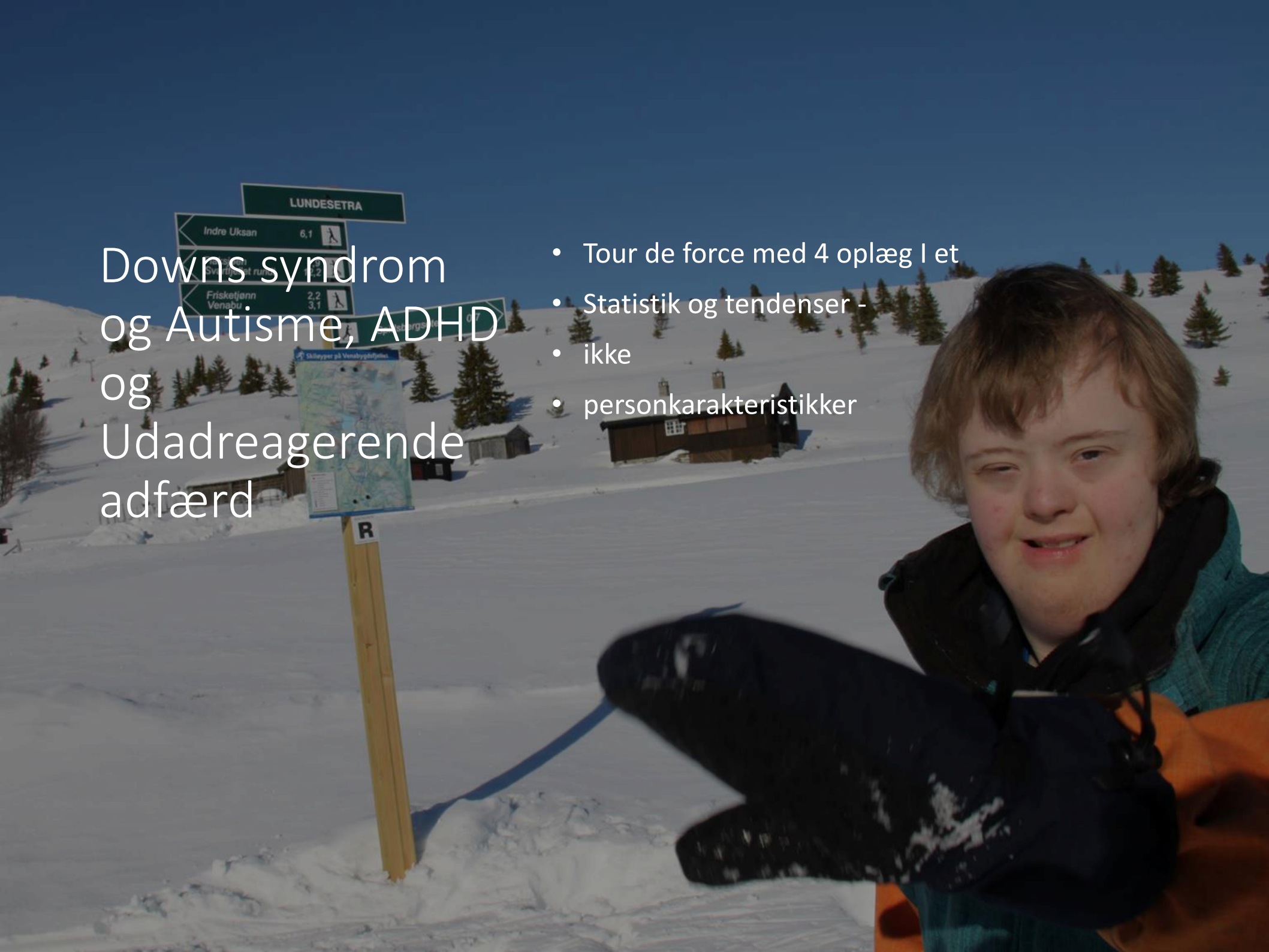

Struktur for i dag

- De tre tilstande hver for sig og sammen
- Symptomer, viden.

- Udadreagerende adfærd
- Hvad, hvorfor, hvordan

Mennesker med Downs syndrom , Diagnosen: udviklingshæmning

Forsinket og mangelfuld udvikling af evner og funktionsniveau,

Påvirker det samlede intelligensniveau,

kognitive,

sproglige,

motoriske

sociale evner og færdigheder.

Hvad betyder det?

At udviklingen går langsomt samlet set.

At der er et slutpunkt for udviklingen, som ligger lavere end normalt

Kommunikative vanskeligheder optræder ofte

Meget underbeskrevet.

At der er en lang række ting vi forventer, de kan, som de har svært ved (!!)

ADHD

OPMÆRKSOMHED:	Ikke fastholde ved detaljer, synes ikke at høre, kan ikke fælge instrukser/fuldføre opgaver	Kan ikke tilrettelægge aktiviteter
Undgår opg. Som kræver vedvarende konc.	Mister ting som er nødvendige for at lave opgaver eller aktiviteter	Distraheres let af ydre stimuli
Er glemsom i forb. Med dagligdagsaktiviteter	Hyperaktivitet	Uro i hænder el fødder
Løber omkring/klatrer	Rejser sig	Larmer når leger

Impulsivitet	Svarer før spm. Er afsluttet, kan ikke vente på tur, afbryder, maser sig på,taler uden situationsfornemmelse

. J Dev Behav Pediatr. 2022 Jan 1;43(1):1-8. doi: 10.1097/DBP.0000000000000972.

Comparison of Attention-Deficit Hyperactivity Disorder in Typically Developing Children and Children with Down Syndrome.

Esbensen AJ(1)(2), Epstein JN(1)(3), Vincent LB(4), Kamimura-Nishimura K(1)(2), Wiley S(1)(2), Angkustsiri K(5)(6), Abbeduto L(5)(7), Fidler D(8), Froehlich TE(1)(2).

Pointer:

- ADHD symptomer blandt børn med Downs syndrom (DS) med eller uden ADHD og typisk udviklede (TD) børn med ADHD.
- Selvom gennemsnitlige ADHD-symptomoversigtsresultater ikke var signifikant forskellige i DS + ADHD og DS - ADHD, havde specifikke forældrerapportelementer (f.eks**. distraherbarhed og at være "på farten**") en tendens til at differentiere disse grupper.
- I modsætning hertil havde lærerne en tendens til at rapportere højere **uopmærksomhed og hyperaktivitetsscore** for DS + ADHD sammenlignet med både DS - ADHD og TD + ADHD.
- Specifikke lærerrapporterede emner, der havde tendens til at differentiere DS + ADHD og DS - ADHD **omfattede vanskeligheder med at følge op på opgaver, undgå opgaver, forlade sin plads og overdreven tale**.
- KONKLUSION: Variation i responsmønstre mellem forældre- og lærerrapporter for børn med og uden DS fremhæver behovet for at evaluere ADHD-symptomer **på tværs af miljøer.** Vores resultater tyder også på specifikke ting, der kan være særligt nyttige til at skelne børn med DS, der har og ikke har ADHD, selvom replikation er nødvendig

ASF

Forstyrrelser i

- > 3 år. impressivt el ekspressivt sprog, selektiv tilknytning eller evne til socialt samspil, funktionel eller symbolsk leg
- Socialt
- Blikkontakt, mimik, kropsholdning, gestikulation
- Udvikling af fælles interesser, aktiviteter og emotioner med jævnaldrende
- Emotionel respons, situationsfornemmelse
- Spontan delagtiggørelse af andre i fornøjelser, interesser eller aktiviteter

Fortsat ASF-kommunikation

- Afvigende talesprog, mangler eller tilbagestående, uden forsøg på at kompensere herfor ved mimik og gestik
- Evne til spontan samtale
- Brug af ord og sætninger, som er stereotype, repetetive eller ideosynkratiske
- spontan deltagelse i varieret som om leg, eller for de yngste imitationsleg

Fortsat ASF-adfærd

- Udtalt optagethed af en eller flere stereotype indsnævrede interesser, afvigende med hensyn til indhold og fokus
- Eller optagethed af en eller flere interesser, afvigende mht intensitet og afgrænsning, men indhold er ikke i fokus
- Nedsat forestillingsevne

Autism. 2013 Jul;17(4):390-404. doi: 10.1177/1362361312442790. Epub 2012 May 15.
Prevalence of autism spectrum disorder symptomatology and related behavioural characteristics in individuals with Down syndrome.

Moss J(1), Richards C, Nelson L, Oliver C.

- Sammenligning ml. DS, DS+ASD og ASD
- Personer i DS+ASD- og ASD grupperne viste mere **stereotyp adfærd, gentaget sprog, overaktivitet og selvskade end** DS-only-gruppen ($p < .001$). Individer i grupperne DS+ASD og DS syntes mindre tilbagetrukket fra deres omgivelser end dem med ASD ($p < .004$).
- Disse resultater indikerer forskelle i adfærdsmæssig og kognitiv profil hos personer med DS+ASD sammenlignet med dem med DS, når der kontrolleres for adaptive adfærdsfærdigheder. Personer med DS+ASD viser store ligheder med personer med ASD med hensyn til ASD og adfærdsmæssige karakteristika, men kan også vise nogle områder med subtile forskelle fra denne gruppe.

Dobbeltdiagnoser

- Downs syndrom er ikke svaret på alt !

- Man skal altid interessere sig for, om der er andre forklaringer på usædvanlig/ændret adfærd/ udseende.

- Psykiske problemer kan skyldes autisme, ADHD, angst, depressioner, sorg, svære oplevelser (i relationer) mm.

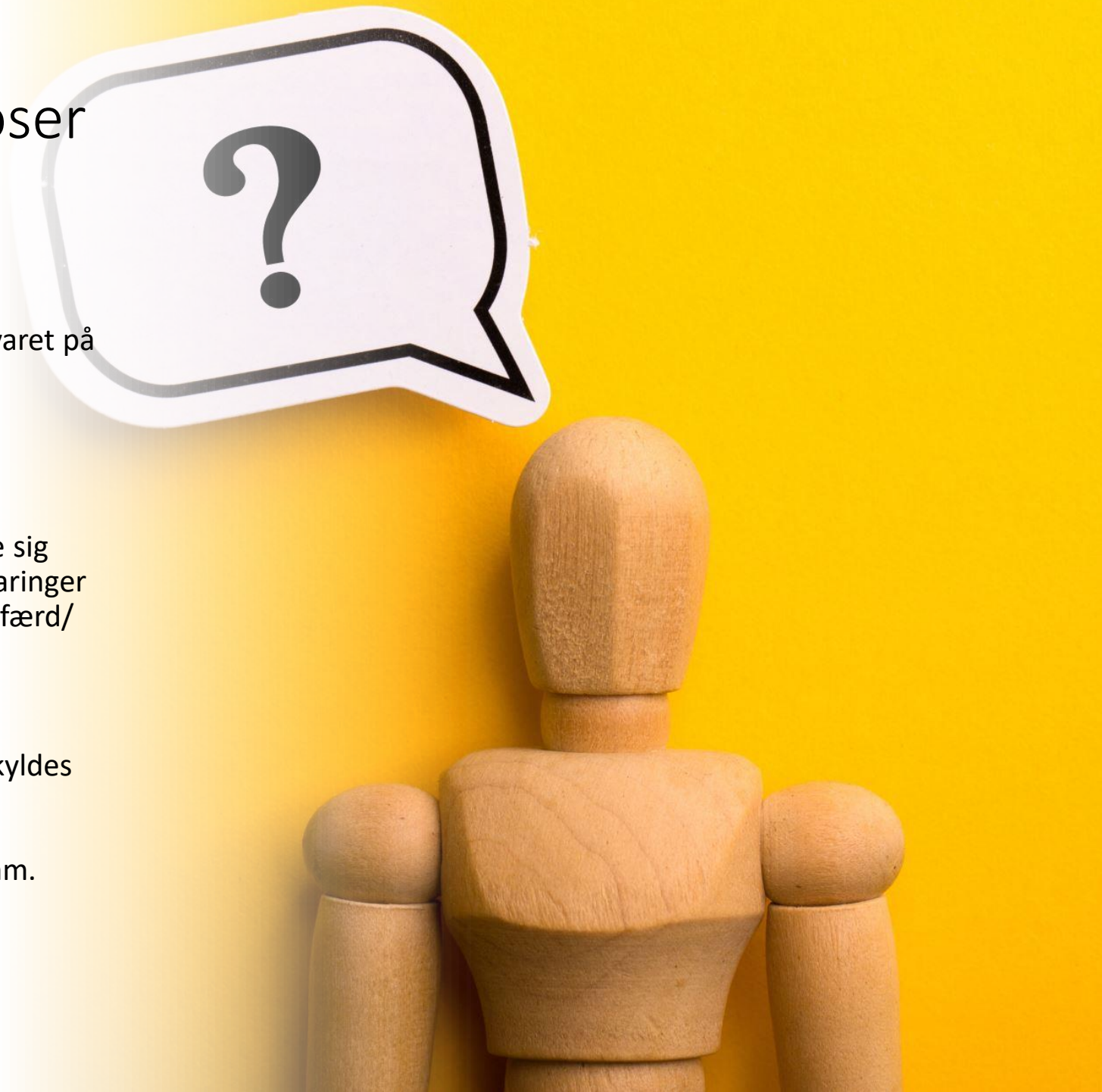

Downs syndrom og ASF/ADHD

- Mennesker med udviklingshandicap har ca. 20 år kortere levetid end gennemsnittet.
- Mennesker med DS har mange flere medicinske problemer end gennemsnittet
- Ca 10 % af mennesker med Downs syndrom har Autisme (flere studier)
- Ca. 20% af mennesker med Downs syndrom har ADHD (mere usikkert)
- Ikke mange studier om mennesker med Downs syndrom og udfordrende adfærd.

Diagnostisk	**Downs syndrom**	**Autisme**	**ADHD**	**Fælles**
Hvornår	Fra fødslen	Tegn før eller **efte**r barnet er 3 år	Tegn før 7 års alderen	Før sen børnehavealder er det svært at se, hvad der er hvad
Hvilke tegn	Har problemer med Langsom og nedsat udvikling på alle områder Som regel styrker på socialitet,fælles opmærksomhedvenligt temperament	Har afvigelser indenfor 3 områder Social udv. Kommunikation Repetetiv adfærd/interesser	Har problemer med Koncentration Opmærksomhed Impulsivitet Hyper/hypoaktivitet	Social udvikling, visse tegn Kommunikation adfærd/interesser Koncentration Opmærksomhed Impulsivitet Over elller under aktivitet

Nogle ligheder i hverdagen

reguleringsvanskeligheder	kontaktvanskeligheder	sansesarthed	
Nem at overstimulere	Hefftige følelser	Opleves stædig	”asocial”
Svært ved talesproget	Svært ved at lege med andre	Leger meget det samme selv	Svært ved opmærksomhed

Udadreagerende adfærd

Hvorfor udvikles udfordrende adfærd.

- Formentlig sammenhæng mellem et vanskeligt temperament, problemer med at udvikling af evnen til selvregulering, sammen med svær udviklingshæmning
- Der er stadig ikke forskning, der siger noget om hvis man tidligt viser udfordrende adfærd, at man så også bliver ved med at vise det.
- Men der er mange rapporteringer af enkelt tilfælde, der retrospektivt beskriver selvskadende eller anden udfordrende adfærd helt fra +/-2 års alderen og op til voksen/ung.
- Hvis det bliver ved, Hvorfor så ?
- Dårligere behandling end andre, da ikke specialuddannet personale har meget lidt tolerance for udfordrende adfærd ?
- Hvis et barn stilles overfor for store krav kan det blive endnu mere forvirret og ureguleret.
- Hvordan fungerer denne adfærd sammen med andre egenskaber og færdigheder hos barnet?

J Intellect Disabil Res. 2018 Nov;62(11):941-951. doi: 10.1111/jir.12541. Epub 2018 Aug 19.

Risk factors for challenging behaviour and psychopathology in adults with Down syndrome.

Nevill RE(1), Benson BA(1).

- BAGGRUND: Undersøgte demografiske, psykosociale, stress- og livshændelsesrelaterede risikofaktorer rolle udvikling af for psykopatologi og udfordrende adfærd hos voksne med Downs syndrom.

- RESULTATER: Nylige negative livsbegivenheder og stressfaktorer var signifikant korreleret med mental og adfærdsmæssig sundhed og forudsagde signifikant **irritabilitet, sløvhed og deprimeret humør. Social undgåelse var korrelleret med** stress relateret til forventning og social-miljømæssige stressorer og negativt forudsagt af verbal evne. Rituel-relateret stress forudsagde obsessiv-kompulsiv adfærd. Deltagere, der ikke havde et job eller en erhvervsplacering, var signifikant mere deprimerede end deltagere, der gjorde.

- KONKLUSIONER: Voksne med Downs syndrom bør gives øget støtte til at klare negative livshændelser og stressfaktorer. Interventioner bør også lægge vægt på samfundsengagement, såsom beskæftigelse, og adgang til psykosocial støtte, der lærer mestrings- og selvreguleringsfærdigheder, når de står over for stressorer og negative livsbegivenheder.

Ann Saudi Med. 2014 Nov-Dec;34(6):517-21. doi: 10.5144/0256-4947.2014.517.
Disruptive behavior in Down syndrome children: a cross-sectional comparative study.

Yahia S, El-Hadidy M(1), El-Gilany AH, Amdel-Hady D, Wahba Y, Al-Haggar M.

Formålet med denne undersøgelse var at estimere forekomsten af forstyrrende adfærd hos DS-patienter sammenlignet med deres søskende og at finde nogen sammenhæng mellem den forstyrrende adfærd og intelligensgraden.

- :Forekomsten af forskellige varianter af ADHD var signifikant lavere hos ikke-DS end hos DS. Der var imidlertid ingen statistisk forskel mellem begge grupper med hensyn til oppositionel trodsig adfærdsforstyrrelse. Også blandt DS varierede impulsive og kombinerede typer betydeligt med graden af deres IQ.

Følelsesregulering

Interesse
Glæde
Overraskelse

Vrede
Frygt
At være ked af det
Afsky/afsmag
Lede
Skam

- Følelser smitter

Motivation og Eksekutive funktioner

Efterrettelighed nedsat, at sige ja og ville indordne sig for at være en del af det sociale fællesskab

Umiddelbar motivation, fungerer fantastisk

Eksekutive funktioner:

Vanskeligheder med opmærksomhed og koncentration, samt planlægning og organisering og indlært hjælpeløshed (det nytter ikke)

Motivation

Motivation

- Er afhængig af erfaringer med at lykkes.
- Stiger hvis man er god til det
- Stiger hvis man får belønning
- Stiger hvis man
- Får gode somatiske markører

Dette billede efter Ukendt forfatter er licenseret under CC BY-NC-ND

Udfordrende adfærd

stædighed?

Kravundgåelse?

Hvad er drilleri?

Undersøge formålet indefra?

Tilbyde Anerkendelse

Inddrage i forhandle

Krav til mennesket i konflikt

Forståelse af sammenhænge. Vi forventer at mennesker forstår konsekvenserne af deres handlinger.

kommunikationsevne.

overblik i de situationer man indgår i.

udholdenhed. Ventesituationer.

fleksibilitet.

evner til at forstå andres hensigter.

Efterrettelighed = tilbøjeligheden til at sige ja. vigtig social evne, for overlevelse, ” NEJ”, er første svar. ”ulydighed”

overskuds adfærd.

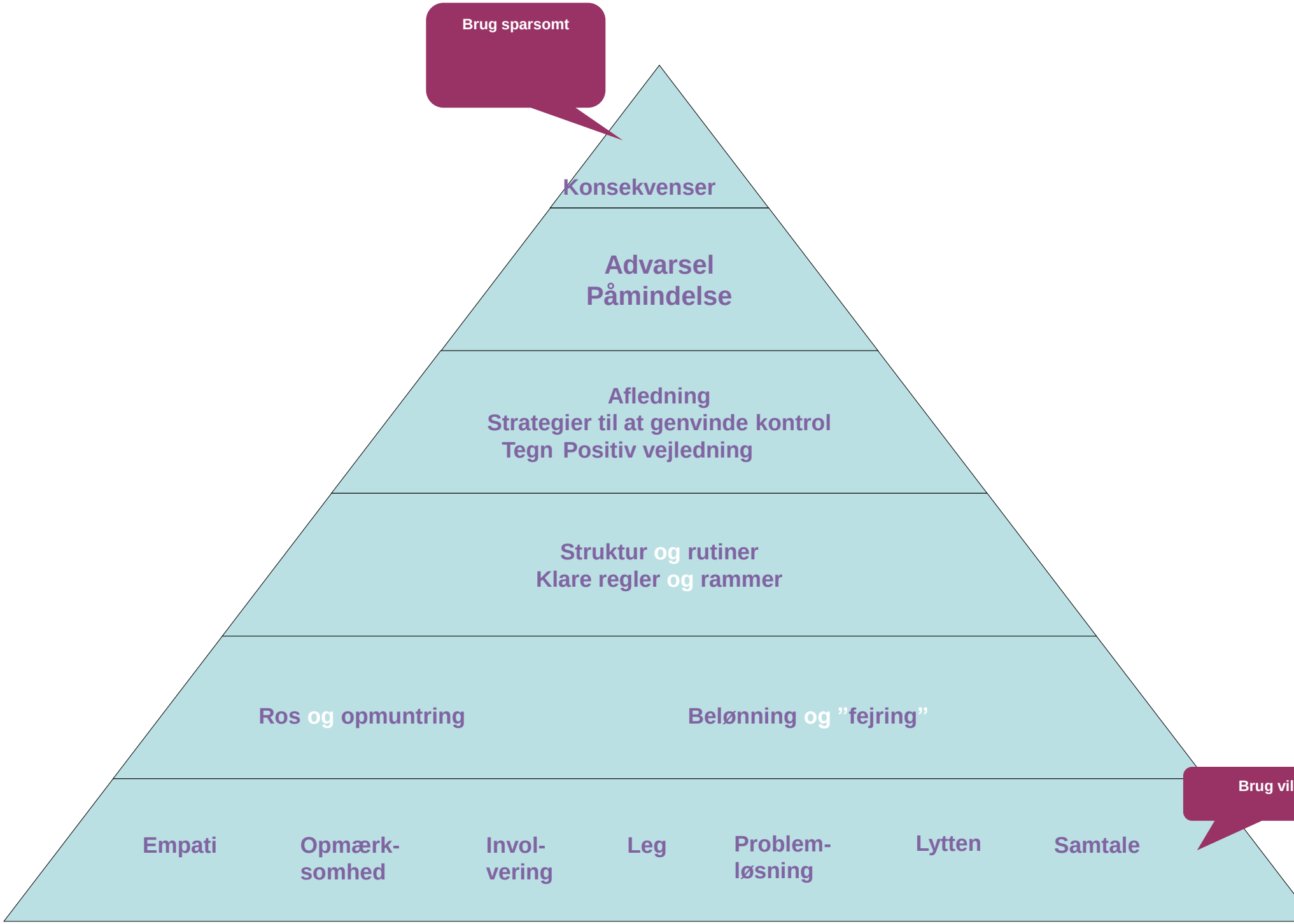
Brug sparsomt
Konsekvenser
Advarsel
Påmindelse
Afledning
Strategier til at genvinde kontrol
Tegn Positiv vejledning
Struktur og rutiner
Klare regler og rammer
Ros og opmuntring
Belønning og "fejring"
Brug vil
Empati
Opmærk-somhed
Invol-vering
Leg
Problem-løsning
Lytten
Samtale

Hvad kan forældre gøre?

Overvej hvor vigtig situationen er for dig.

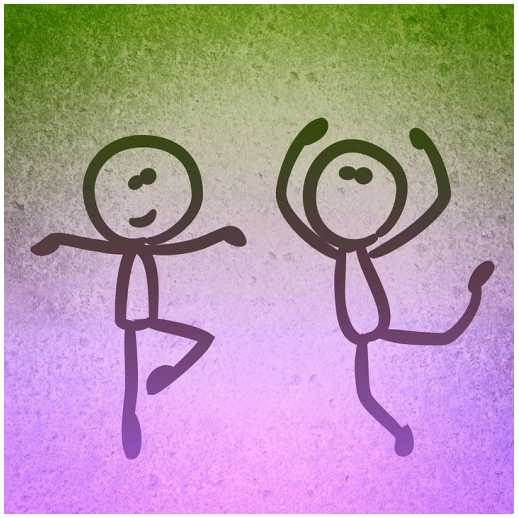

Forberedelses mulighed

Giv TID, TID, TID

Brug perspektivskifte, til indefraperspektivet, hvad kan gøre det lettere for mennesket at overskue situationen ?

Undersøg hvad deres NEJ betyder

Hvorfor kan man nogle gange?

Tillid er noget man gør sig fortjent til!

De forestillinger man møder mennesket med

Den inddragelse man møder mennesket med

Mennesket er i gang med noget andet mere interessant!!

Har svært ved at skifte, vente, behovsudsætte osv.

Umiddelbar motivation fungerer godt

Hvad virker IKKE?

Skæld ud

Konsekvenser

Straf

Hvad virker generelt?

Must haves

”Downs syndrom” Anneren m. fl. 1996 Munksgård

Problemskabende adfærd – ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning. Bo Helskov Elven, dansk psykologiske forlag 2010

Utfordrende Adfærd hos mennesker med lærehæmning. Af Stephen Von Tetzhner

Gyldendal, norsk forlag 2003

Mennesket **er** motiveret: Dorte Birkmose, Munksgård 2021

Harry Potter

Tak

- Kittboel@gmail.com
- Udredning og rådgivning
- Terapi
- Supervision
- undervisning